Topaic 6: An Saol Laethúil

Feidhmeanna

San aonad seo foghlaimeoidh an rang conas/faoi:

6.1	~ fiafraí de dhuine cén t-am atá sé agus an cheist sin a fhreagairt
6.2	~ labhairt faoi rudaí a dhéanann tú gach lá
6.3	~ a rá cén t-am a dhéanann duine rudaí éagsúla
6.4	~ ceist a chur ar dhuine cén t-am a dhéanann sé/sí rud éigin
6.5	~ fiafraí de dhuine an ndéanann sé/sí rud áirithe

An ghramadach

San aonad seo foghlaimeoidh an rang:

- An Aimsir Láithreach den bhriathar: ***éirím, ithim, ólaim, téim, déanaim***
- Ceisteanna a chur agus a fhreagairt san Aimsir Láithreach: ***An dtéann tú? Téim/Ní théim***
- Uimhreacha agus am: ***a dó a chlog, leathuair tar éis/i ndiaidh/ceathrú chun/go dtí***
- ***ar*** + séimhiú: ***ar cheathrú go dtí a trí***

Stór focal

San aonad seo foghlaimeoidh an rang:

Béilí: ***bricfeasta, lón, dinnéar***
Focail a bhaineann leis an saol laethúil: ***obair, scoil, siopadóireacht...***
Minicíocht/Tréimhsí ama: ***de ghnáth, anois is arís, go minic, idir***

Beidh an foghlaimeoir in ann…

Labhairt	Cur síos an-simplí a thabhairt ar na rudaí a dhéanann sé/sí de ghnáth agus ceisteanna simplí a chur ar dhuine eile faoin ábhar céanna.
Cluastuiscint	Tuigfidh an foghlaimeoir ceisteanna simplí faoi ghnáthimeachtaí laethúla. Beidh tuiscint aige/aici ar chur síos an-simplí ó dhaoine eile faoi ghnáthimeachtaí laethúla.
Léamhthuiscint	Beidh na foghlaimeoirí in ann focail agus frásaí an-simplí a bhaineann leis an ábhar seo a léamh. Mar shampla, an t-am, imeachtaí, ionaid.
Scríbhneoireacht	Beidh na foghlaimeoirí in ann frásaí an-simplí a scríobh faoin saol laethúil atá acu féin - mar shampla, nóta simplí a scríobh: 'Dinnéar Dé Domhnaigh ag 7.30?' nó nóta gearr a scríobh i ndialann.

© OÉ Má Nuad

6.1 Fiafraí de dhuine cén t-am atá sé agus an cheist sin a fhreagairt

(A) Cuir an méid seo a leanas i láthair na bhfoghlaimeoirí agus déan cleachtadh air ar feadh cúpla nóiméad:

Cén t-am atá sé?

(Tá sé…)	*a haon a chlog*	*(Tá sé…)*	*a seacht a chlog*
	a dó a chlog		*a hocht a chlog*
	a trí a chlog		*a naoi a chlog*
	a ceathair a chlog		*a deich a chlog*
	a cúig a chlog		*a haon déag a chlog*
	a sé a chlog		*a dó dhéag a chlog*

(B) Scríobh cúpla am ar an chlár agus cuir ceist ar dhaoine éagsúla *Cén t-am atá sé?*

- Mínigh *meánlae* = 12.00 i lár an lae agus *meánoíche* = 12.00 i lár na hoíche.

(C) Múin na pointí ama seo thíos don rang. Ba cheart go dtuigfeadh na foghlaimeoirí na leaganacha éagsúla ach ní gá dóibh ach bheith in ann leagan amháin a úsáid.

Cén t-am atá sé?
Leathuair tar éis a dó./ Leath i ndiaidh a dó.
Ceathrú chun/go dtí a trí.
Ceathrú tar éis/go dtí a cúig.

- Scríobh cúpla am difriúil ar an chlár agus cuir ceist ar roinnt foghlaimeoirí *Cén t-am atá sé?* Tabhair an deis do roinnt de na foghlaimeoirí am faoi leith a scríobh ar an chlár agus an cheist *Cén t-am atá sé?* a chur ar dhaoine eile sa rang.

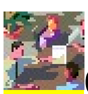**(C) Gníomhaíocht: Caint**

- Déan cóip de **Bhileog 6.1 (C): Cloig Éagsúla**, do gach duine sa rang.
- Cuir na foghlaimeoirí ag obair i mbeirteanna.
- Iarr orthu sealanna a thógáil agus na hamanna atá ar na cloig a rá.
- Nuair a bheidh cúpla nóiméad caite acu á dhéanamh seo, ceartaigh an ghníomhaíocht leo. Téigh timpeall an ranga agus iarr ar gach foghlaimeoir an t-am atá ar chlog áirithe a rá agus déan cibé ceartúchán is gá.

© OÉ Má Nuad

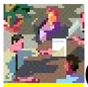**(D) Gníomhaíocht: Cluastuiscint**

- Abair leis na foghlaimeoirí breathnú ar **Bhileog 6.1 (C): Cloig Éagsúla** arís. Inis dóibh go gcloisfidh siad ocht mír ar an dlúthdhiosca. Caithfidh siad uimhir na míre (1-8) a scríobh sa bhosca in aice leis an chlog a thaispeánann an t-am a chloiseann siad sa mhír.
- Cuir i gcuimhne dóibh gan a bheith buartha mura dtuigeann siad gach uile rud ar an dlúthdhiosca..
- Nuair a bheas na míreanna cloiste acu, déan an ghníomhaíocht a cheartú.

6.2 Labhairt faoi rudaí a dhéanann tú gach lá

(A) Tabhair cóip de **Bhileog 6.2 (A): Céard a dhéanann tú gach lá**, do gach duine sa rang. Abair leo go mbeidh siad ag foghlaim an chaoi labhairt faoi na rudaí a dhéanann siad gach lá. Iarr ar gach foghlaimeoir a ligean air/uirthi féin gurb eisean/ise an duine sna pictiúir ar an bhileog seo.

- Bain úsáid as na pictiúir ar an bhileog chun na habairtí seo a leanas a mhúineadh do na foghlaimeoirí:

i) Éirím ag ceathrú chun a seacht.
ii) Ithim bricfeasta ag a seacht a chlog.
iii) Téim ag obair ag leathuair tar éis a seacht.
iv) Tosaím ag obair ag leathuair tar éis a hocht.
v) Ólaim cupán tae nó caife ag a haon déag.
vi) Bíonn lón agam ag leathuair tar éis a dó dhéag.
vii) Oibrím go dtí a cúig a chlog.
viii) Déanaim an tsiopadóireacht ag ceathrú tar éis a cúig.
ix) Casaim le cairde ag ceathrú chun a sé.
x) Tagaim abhaile ag leathuair tar éis a seacht.
xi) Ithim mo dhinnéar ag a hocht a chlog.
xii) Téim a luí ag meánoíche.

- Déan cleachtadh agus athrá ar gach abairt thuas leis an rang ar feadh cúpla nóiméad.
- Ansin, cuir na foghlaimeoirí ag obair i mbeirteanna.
- Iarr orthu oibriú le chéile agus dul tríd na pictiúir ar **Bhileog 6.2 (A): Céard a dhéanann tú gach lá**, ag cleachtadh na n-abairtí ar fad.
- Múin na nathanna seo thíos dóibh agus déan athrá orthu.

idir:	*Ithim mo dhinnéar idir a seacht agus a hocht*
roimh:	*Téim a luí roimh a haon déag*
sa tráthnóna:	*Casaim le cairde sa tráthnóna.*
san oíche:	*Éistim le ceol san oíche.*

© OÉ Má Nuad

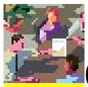

(B) Gníomhaíocht: Cluastuiscint

- Tabhair **Bileog 6.2 (B): Gnáthlaethanta**, do gach duine sa rang
- Abair leis an rang go mbeidh siad ag déanamh cleachtadh cluastuisceana anois agus mínigh dóibh go bhfuil seans nach dtuigfidh siad gach a bhfuil á rá ar an dlúthdhiosca ach gan a bheith buartha faoi.
- Abair leo go bhfuil dhá bhriathar nua sa chleachtadh seo: *Siúlaim* agus *Tiomáinim*.
- Léigh na treoracha ag barr na bileoige leo.
- Lig dóibh éisteacht leis an dá mhír dhá uair ar a laghad.
- Ceartaigh an ghníomhaíocht. Iarr ar fhoghlaimeoirí éagsúla abairt a léamh amach.

6.3 Ceist a chur ar dhuine cén t-am a dhéanann sé/sí rud éigin

(A) Bíodh na ceisteanna seo a leanas scríofa ar thréshoilseán agat roimh thús an ranga. Múin na ceisteanna do na foghlaimeoirí agus déan athrá orthu ar feadh tamaill.

Cén t-am a éiríonn tú ar maidin?
Cén t-am a itheann tú do bhricfeasta?
Cén t-am a thosaíonn tú ag obair?
Cén t-am a bhíonn lón agat?
Cén t-am a thagann tú abhaile sa tráthnóna?
Cén t-am a bhíonn do dhinnéar agat?
Cén t-am a théann tú a luí de ghnáth?

- Ansin, déan na ceisteanna thuas a chur ar roinnt de na foghlaimeoirí.

(B) Mínigh dóibh gur mar seo a leanas chuirtear an cheist chéanna ar ais ar dhuine:

A: Cén t-am a thosaíonn tú ag obair?
B: Timpeall a naoi a chlog. Cén t-am a thosaíonn ***tú féin/tusa*** *ag obair?*
A: Roimh a naoi de ghnáth.

- Cuir na foghlaimeoirí ag obair i mbeirteanna agus abair leo na ceisteanna thuas a chur ar a chéile.

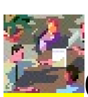

(C) Gníomhaíocht: Cluastuiscint

- Tabhair cóip de **Bhileog 6.3 (C): Dhá Shaol**, do gach foghlaimeoir.
- Léigh na treoracha ag barr na bileoige agus na ceisteanna leo lena chinntiú go dtuigeann siad gach rud.

© OÉ Má Nuad

- Mínigh dóibh gur leor focal amháin a scríobh isteach. Mar shampla: *scannán* – nach gá abairt iomlán *Téann sé chuig scannán* a scríobh.
- Déan na míreanna a sheinm ar a laghad dhá uair.
- Ceartaigh an ghníomhaíocht ansin – iarr ar na foghlaimeoirí iarracht a dhéanamh na focail a scríobh siad isteach a úsáid chun abairt iomlán a chur le chéile don fhreagra. Mar shampla: *Éiríonn Ríona ag ceathrú tar éis a seacht.*

6.4 Fiafraí de dhuine an ndéanann sé rud áirithe

(A) Mínigh don rang go mbeidh siad ag cur ceisteanna ar an duine in aice leo i gceann tamaill chun a fháil amach an ndéanann sé/sí rud áirithe.

- Iarr orthu smaoineamh ar an méid a d'fhoghlaim siad i dTopaic 5 faoi Chaitheamh Aimsire. Cuir ceist orthu an cuimhin leo cad é mar a chuir siad ceist ar dhuine nuair a bhí siad ag iarraidh a fháil amach an gcleachtaíonn sé/sí caitheamh aimsire áirithe.

- Scríobh na ceisteanna seo thíos ar an chlár:

  An imríonn tú leadóg?
  An dtéann tú go dtí an phictiúrlann??

- Anois, scríobh na briathra seo a leanas ar an chlár.

  casann éisteann féachann imríonn

- Iarr orthusan aithris a dhéanamh ar na ceisteanna thuas agus ceisteanna eile a chumadh ag úsáid na mbriathar thuas. Scríobh roinnt dá gcuid ceisteanna ar an chlár agus déan plé leo ar na hathruithe a tharlaíonn tar éis an fhoirm cheisteach *an.*

  An gcasann tú le cairde?
  An éisteann tú le ceol?
  An bhféachann tú ar an teilifís?
  An imríonn tú spórt?

- Cuir na ceisteanna ar roinnt de na foghlaimeoirí agus déan cinnte go bhfuil siad in ann freagra dearfach agus diúltach a thabhairt ar na ceisteanna.

(B) Anois, déan na ceisteanna thíos a chur ar dhaoine éagsúla sa rang. Éist go cúramach leis na freagraí a thugann siad duit.

An éiríonn tú go luath?	*Éirím/Ní éirím*
An dtéann tú a luí go luath?	*Téim/Ní théim*
An mbíonn lón agat le cairde?	*Bíonn/Ní bhíonn*
An dtosaíonn tú ag obair ar a naoi?	*Tosaím/Ní thosaím*
An gcasann tú le cairde sa tráthnóna?	*Casaim/Ní chasaim*
An itheann tú do dhinnéar ar a seacht?	*Ithim/Ní ithim*

© OÉ Má Nuad

An dtagann tú abhaile ar a sé?	*Tagaim/Ní thagaim*
An ólann tú caifé gach lá ar a haon déag?	*Ólaim/Ní ólaim*
An ndéanann tú an tsiopadóireacht Dé Sathairn?	*Déanaim/Ní dhéanaim*

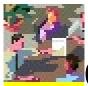

(C) Gníomhaíocht: Caint

- Tabhair cóip de **Bhileog 6.4 (C): Ceisteanna**, do gach duine sa rang.
- Cuir ag obair i mbeirteanna iad.
- Abair leo gur cheart do dhuine amháin na ceisteanna ar fad a fhreagairt sula ndéanann sé/sí na ceisteanna a chur ar an duine eile.
- Abair leo gur leor freagraí loma a thabhairt. Mar shampla: *An éiríonn tú go luath ar maidin?* Freagra: *Éirím/Ní éirím*.
- Téigh timpeall le linn dóibh a bheith i mbun cainte agus déan nóta d'aon deacracht a bhíonn acu. Is féidir leat aon fhadhbanna a phlé leis an rang iomlán nuair a bhíonn an ghníomhaíocht críochnaithe acu.

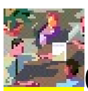

(D) Gníomhaíocht: Cluastuiscint

- Tabhair cóip de **Bhileog 6.4 (D): Micheál ag caint**, do gach foghlaimeoir.
- Léigh na habairtí atá ar an bhileog leo agus ansin iarr orthu éisteacht leis an dlúthdhiosca agus tic a chur sa bhosca Fíor nó Bréagach i ngach cás.
- Ceartaigh an ghníomhaíocht leis an rang ansin. Lig d'fhoghlaimeoirí abairt a léamh amach agus a rá an bhfuil sé fíor nó bréagach. Má tá ráiteas bréagach cuir ceist orthu an féidir leo an t-eolas ceart a thabhairt?

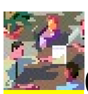

(E) Gníomhaíocht: Léamhthuiscint

- D'fhéadfaí an ghníomhaíocht seo a thabhairt dóibh mar obair bhaile. Má thugann tú dóibh mar obair bhaile í, déan cinnte go dtuigeann siad cad é go díreach atá le déanamh.
- Má bhaintear úsáid aisti mar ghníomhaíocht ranga. Cuir na foghlaimeoirí ag obair i mbeirteanna.
- Tabhair cóip de **Bhileog 6.4 (E) Saol laethúil Mharia**, do gach duine.
- Léigh na treoracha ag barr na bileoige leo.
- Iarr orthu tabhairt faoin ghníomhaíocht ina n-aonar ar dtús agus ansin, nuair a bheidh siad críochnaithe iarr orthu a gcuid freagraí a phlé leis an duine in aice leo sula ndéanann tusa na ráitis a phlé leis an rang ar fad, Déan plé ar aon deacrachtaí a tháinig chun cinn agus iad ag obair ar an sliocht.

© OÉ Má Nuad

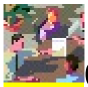

(F) Gníomhaíocht: Scríbhneoireacht

- Tabhair cóip de **Bhileog 6.4 (F): Seachtain Orla**, do gach foghlaimeoir. Tá dhá leathanach ar fad ann.
- Iarr orthu féachaint ar na pictiúir i gCuid a hAon den bhileog agus abairt iomlán a scríobh i gCuid a Dó den Bhileog ag rá cad a dhéanann Orla de ghnáth ag an am sin gach seachtain. Tá sampla déanta le cabhrú leo.
- Nuair a bheas siad críochnaithe, tabhair an deis dóibh na habairtí a scríobh siad a phlé leis an duine in aice leo sula ndéanann tusa an ghníomhaíocht a phlé leis an rang ar fad.

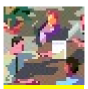

(G) Gníomhaíocht: Foghraíocht

- Mínigh do na foghlaimeoirí go mbeidh siad ag déanamh cleachtadh foghraíochta ar na fuaimeanna *n* leathan agus *n* caol.
- Bíodh na focail seo leanas ullmhaithe agat ar thréshoilseán nó scríobh iad ar an chlár ionas go bhfeicfidh an rang iad.

  1. *naoi*
  2. *ní*
  3. *i ndiaidh*
  4. *dinnéar*
  5. *téann*
  6. *déan*
  7. *déanann*
  8. *tráthnóna*
  9. *éiríonn*
  10. *a haon*
- Iarr orthu éisteacht leis na focail seo ar an dlúthdhiosca (***CUID A***) nó thig leat féin na focail sa liosta sa téipscript a rá ós ard:
- Seinn nó abair na focail arís.
- Cuir ceist orthu cad a thugann siad faoi deara. Mínigh dóibh go bhfuil dhá fhuaim ag an litir '*n*' sa Ghaeilge, '*n*' leathan agus '*n*' caol agus go mbraitheann fuaim an '*n*' ar an ghuta a bhíonn roimh nó i ndiaidh an '*n*'. (guta leathan nó guta caol – mínigh arís cad é atá i gceist leis seo, más gá.)
- Abair nó seinn na focail arís agus iarr ar an rang na foghlaimeoirí iad a rá i do dhiaidh.
- Abair leo go seinnfidh tú an dlúthdhiosca arís (***CUID B***) agus iarr orthu éisteacht go cúramach an t-am seo leis na fuaimeanna '*n*' in abairtí.

  1. *Éirím ag a naoi a chlog.*
  2. *Ní ólaim caifé.*
  3. *Tá sé leath i ndiaidh a cúig.*

© OÉ Má Nuad

4. *Ithim an dinnéar ag a hocht.*
5. *Téann sé a luí ag a haon déag.*
6. *Déanaim an dinnéar ag a 6.*
7. *Déanann sí an tsiopadóireacht.*
8. *Casaim le cairde sa tráthnóna.*
9. *Éiríonn Rob ag a naoi a chlog.*
10. *Bíonn mo lón agam ag a haon.*

- Seinn an dlúthdhiosca cúpla uair agus tabhair deis do na foghlaimeoirí na habairtí a rá iad féin.

© OÉ Má Nuad